

140 de ani de la Revoluția Română din 1848

MOMENTE ALE REVOLUȚIEI DE LA 1848 LA RUȘII DE VEDE

ARGENTIN PORUMBEANU

Biruința revoluției, la Islaz, la 9 iunie 1848, a asigurat izbucnirea ei la București și în alte centre ale Țării Românești, soldându-se cu înlăturarea vechiului regim, cu abdicarea domnitorului Gheorghe Bibescu, un guvern revoluționar preluând puterea și guvernând pe baza constituției.

Revoluția de la 1848 din Țara Românească a durat 3 luni, a avut un caracter burghezo-democratic și a înregistrat remarcabile succese. Numai intervenția brutală a trupelor otomane și a celor țariste, în septembrie 1848, a pus capăt acestei pagini glorioase din istoria patriei noastre. În ciuda acestui sfârșit, revoluția de la 1848, a zdruncinat puternic orînduirea feudală, a răscolit adînc masele populare, a trezit conștiința națională a poporului român, deci a ridicat probleme majore care își vor găsi rezolvarea în 1859, în 1864 și în 1877.

În județul Teleorman, manifestările revoluționare care au avut loc la Rușii de Vede¹ imediat după Islaz și București, și care au durat chiar după 13 septembrie 1848, situează acest oraș, ca fiind printre cele mai însemnate centre revoluționare din Țara Românească.

După marea manifestație de la Islaz, țărani și orășenii din Rușii de Vede, care participaseră la marele eveniment, au plecat spre orașul lor, „să facă revoluție și acolo”. Acțiunile revoluționare au început simbătă, 12 iunie 1848, cînd „pe la prînz... a sosit... Hariton Racottă în Rușii de Vede și a tras într-o livede de pruni, și pe seară, tot într-acea zi, a sosit și... Alecu Racottă comandirul aceluia escadron”². Odată cu sosirea fraților Racottă, cu cei 200 de ostași de la Zimnicea, „au fost înălțate steagurile tricolore” și a izbucnit „revoluția” și la Rușii de Vede.

În fața unei imense mulțimi, adunate în piața orașului, Ionică Andrei Deșir „împușcă Regulamentul Organic”, iar locotenentul Hariton Racottă citește „proclamația de la Islaz”³. „Atunci, pe cînd Hariton Racottă citea acea proclamație, a sosit și ștafetă de la Gigurtu, din Turnu⁴, că s-a ardicat] constituția și în București, și în urmă, a doua zi, duminică, s-a săvîrșit țeremonia sfințirii constituției în piață, slujind o sfeștania, protopopul Hristea Iconomul (Mihăescu) și alți preoți”⁵.

Ca primă măsură revoluționară, la Rușii de Vede, sînt izgoniți din oraș, reprezentanții stăpînirii lui Bibescu; subocirmuitorul plășii Tîrgului, Nicolae Bîrleanu care fuge la Pitești, după ce „primește de la mulțime multe brînciuri și ghionturi”, pitarul Costache Apostolescu și paharnicul Iordache Politinus, „sub

¹ Este vechiul nume al actualului oraș Roșiorii de Vede.

² *Documente privind anul revoluționar 1848 în Țara Românească*, București, 1962, p. 510.

³ *Ibidem*, p. 289; Ecaterina Bălăcescu, *Amintiri și tradiții din trecutul orașului Rușii de Vede*, în revista „Cuget clar”, an III, nr. 17, 1930, p. 363.

⁴ Turnu Măgurele a devenit reședință a județului Teleorman începînd din anul 1839.

⁵ *Documente privind anul revoluționar 1848 în Țara Românească*, p. 510.

cuvînt că sînt aristocrați și vinzători de patrie“. În aceeași zi, 13 iunie 1848, în entuziasmul general, a fost numit ca administrator al județului Teleorman profesoral rușan Emanoil Constantinescu⁶. Frații Racottă au plecat cu escadronul spre Oltenia, îndeplinind astfel ordinul guvernului provizoriu de la Islaz⁷.

În fruntea „revoluției“ la Rușii de Vede se află familia serdarului Petrache Constantinescu, cu fiii săi: Emanoil (Manolache), Constantinescu, Grigore Constantinescu, Alecu Petrescu și Iorgu Constantinescu⁸. Alături de ei se mai află protopopul Hristea Iconomul, fiul său Tache Mihăescu, profesorul transilvănean Vasile Urzescu de la școala de candidați, Gheorghe Brinză, Ion Scuticescu, Tache Stamatescu, preoții Ostreanu și Sfîntescu și alți locuitori ai orașului.

Profesorul rușan Emanoil Constantinescu, numit administrator de Teleorman, la 13 iunie 1848, își ocupă funcția la 17 iunie, cînd locuitorii din Turnu Măgurele, unde se afla reședința județului Teleorman, organizează o mare serbare, primindu-l „în numele dreptății și frăției, cu entuziasmul veșnic întipărit — arată ei — în inimile noastre“⁹. Decretul de numire oficial, vine însă abia la 23 iunie¹⁰, iar Emanoil Constantinescu funcționează aproape numai cu numele, ca administrator de Teleorman, pînă la 9 iulie 1848, cînd îmbolnăvindu-se, „se retrage acasă la Rușii de Vede, lăsînd conducerea județului la voia întîmplării“¹¹. Guvernul provizoriu numește în locul lui pe Nae Tătăranu¹², dar acesta nu se prezintă la post, iar funcția este girată tot de un rușan, comisarul extraordinar de propagandă al județului Alecu Petrescu¹³.

La 3 august 1848, Guvernul provizoriu, numește în postul de administrator de Teleorman, pe Ghiță (Gheorghe) Cantacuzino, mare proprietar din Rușii de Vede¹⁴, care funcționează pînă la prăbușirea revoluției.

Pe la mijlocul lunii iulie 1848, a avut loc prima intervenție armată otomană în nordul Dunării, pentru înăbușirea revoluției și restabilirea vechii stări de lucruri. Reacțiunea „rușană“ ridică și ea capul. Erau în Rușii de Vede mai mulți proprietari de moșii¹⁵ și negustori bogați care nu priveau cu simpatie revoluția. Reacțiunea „rușană“ încearcă să se răzbune pe familia serdarului Petrache Constantinescu care era în fruntea revoluției, urmărind chiar să spînzure pe frații Emanoil și Alecu¹⁶.

Faptul de mai sus dă prilej să se manifeste ca revoluționar convins cel de al patrulea fiu al serdarului, anume Iorgu Constantinescu, în vîrstă de numai 15 ani. Tinărul se duce în piața orașului, pune să bată toba „să se strîngă popoul“ și în fața mulțimii citește o nouă „proclamație“ scrisă de mîna, zicînd că este „din partea guvernului, și a cărui cuprindere ar fi adus oarecare spaimă și turburare

⁶ *Ibidem*, p. 289—291, 510, 579—583; I. C. Filitti, *Domniile române sub Regulamentul organic*, București, 1915, p. 427.

⁷ *Anul 1848 în Principatele Române. Acte și documente*, vol. I, București, 1902, p. 502 (în continuare se va cita *Anul 1848 în Principatele Române*).

⁸ *Ibidem*, vol. II, p. 145; C. D. Aricescu, *Capli revoluției române de la 1848*, București, 1866, p. 47. (În ce privește domiciliul stabil al familiei serdarului Petrache Constantinescu, se afla pe actuala stradă „7 noiembrie“, unde acum e sediul I.C.S.M. Roșiori).

⁹ *Anul 1848 în Principatele Române*, vol. III, p. 458.

¹⁰ *Ibidem*, vol. II, p. 39.

¹¹ *Ibidem*, p. 729.

¹² *Ibidem*, p. 728, 359, 426.

¹³ *Ibidem*, vol. III, p. 7.

¹⁴ *Ibidem*, p. 192; I. C. Filitti, *Catagrafia...*, p. 334.

¹⁵ I. C. Filitti, *Catagrafia...*, p. 334.

¹⁶ *Anul 1848 în Principatele Române*, vol. III, p. 740.

într-unii din locuitorii aceluia oraș¹⁷. „Știți, fraților — se spunea în proclamație — că sînt aproape două luni de zile de cînd niște oștiri otomane se află pe pămîntul patriei noastre, pe pămîntul scumpei noastre mume... Dacă ar vrea ei [turcii n.a.] să consacre sfintele noastre drepturi, la ce au venit cu atîta oștire pe sacrul nostru pămînt... ? Cu ce drept călcară ei, totodată tratatele lui Vlad IV?... Cu ce drept au călcat ei pămîntul scumpei noastre patrii... ? Apoi, fraților români... poate veni în țara noastră fără cererea poporului?”. În continuare proclamația căuta să redeștepte, în auditoriu, mîndria națională făcînd apel la figurile lui Mihai Viteazu și Vlad, cunoscuți conducători ai luptei antiotomane. Nici problemele sociale nu erau uitate, deoarece autorul proclamației se întrebă : „pînă cînd fraților să suferim jugul robiei, pînă cînd noi săracii să purtăm sarcinile bogaților și ale aristocraților?”. Cerînd poporul să lupte pentru „sacra noastră cauză” proclamația chema la unitate și la luptă pentru apărarea patriei. „Afară de aceasta, fraților, legați inimile voastre cu lanțuri de unire și frăție și întrarmați-vă împreună cu soțiile voastre, cu copiii voștri, cu nepoții voștri, fiind gata totdeauna, la orice balanț, se va pricinui scumpei noastre patrii, mergînd acolo unde am putea să ajutăm sau să murim pentru ea, pentru că, iarăși vă mai întreb, nu voiți voi moartea decît robia?”. Proclamația se încheia cu cuvintele ; „Să murim... pentru patrie, alt nimic mai frumos decît a muri pentru ea ! Iată fraților ce va să zică patriotism. Fraților, patriotismul nu stă a ne împedobi cu cocarde și de a striga : să trăiască Constituția ! Nu, fraților, nu ! Patriotismul e a ne jertfi averile, moșiile, în sfîrșit, a ne jertfi chiar viața și tot. Apoi, dacă și voi ați consimți cît consimt eu, dacă ar fi devotamentul meu pentru constituție și în inimile voastre, atunci, precum aș fi sigur c-o să mor, astfel aș avea siguranță pentru întărirea Constituției¹⁸.

Auzind cele întîmplate la Rușii de Vede, administratorul județului, Ghiță Cantacuzino, se deplasează la acest oraș pentru a găsi pe tînărul Iorgu Constantinescu și a pune mîna pe proclamație. Administratorul îl găsește foarte ușor pe tînăr, care fiind bolnav stătea acasă. În fața administratorului, acesta mai citește odată proclamația avînd grijă să sară peste pasajul cu un pronunțat caracter antiotoman spunîndu-i că nu l-a citit nici în public. (de fapt îl citise).

Pentru că nu știa ce poziție să adopte, Ghiță Cantacuzino trimite proclamația la București la Ministerul Trebilor din Lăuntru, însoțită de un raport¹⁹, în care, între altele, face o scurtă biografie tînărului revoluționar, „unul dintre fii domnului Petrache Constantinescu, fostul secretar la această administrație, și anume Iorgu, în vîrstă de 15 ani, frate cu dl. Alecu Petrescu, comisarul²⁰.

Proclamația și raportul administratorului de Teleorman, ajung la București, în mîna lui C. A. Rosetti²¹. Acesta trimite și răspunsul în care se spunea că proclamația „este minunată, domnule, numai atunci cînd am avea asemenea români, precum se vede acest tînăr“. C. A. Rosetti arăta apoi că misiunea unui administrator revoluționar este de „a exalta inimile oamenilor, insuflîndu-le amorul patriei, frăția și dreptatea și apărarea Constituției pînă la fanaticism“. În continuare i se recomanda administratorului ; „Te rog, dăr, domnule, să mîngii pe acest tînăr, să-l încurajezi și să nu uiți că ești administrator al revoluției²². Se înțelege că

¹⁷ *Ibidem*, p. 741.

¹⁸ *Ibidem*, p. 742.

¹⁹ *Ibidem*, p. 740.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Ibidem*, vol. IV, p. 83.

²² *Ibidem*, p. 33.

răspunsul nu ar fi fost acesta, dacă proclamația și raportul lui Ghiță Cantacuzino ar fi căzut în mina mitropolitului Neofit sau a lui Ion Heliade Rădulescu.

Ghiță Cantacuzino, în loc să demisioneze după un asemenea blam, cum de fapt trebuia, răspunde Ministerului Trebilor din Lăuntru, la începutul lunii septembrie 1848, cu o adresă de explicație și scuză. Frazele au asemenea întorsături și ideile sînt atît de încîlcite încît a le spune „ridicole“ este prea puțin. Raportul spunea ; „...dacă planurile mele vor devia din drumul ce duce la sfîrșitul ce dorim, nu va fi negreșit decît din credință fanatică în Constituție“²³. Ipocrizia aceasta îi va fi de folos mai tîrziu boierului Ghiță Cantacuzino. El „se așează în rîndul celor ce nu vor să se certe cu turcii în nici-un caz“, așa cum făceau de fapt și Neofit, Heliade și alții.

La 13 septembrie, cînd se întîmplă la București evenimentele cunoscute, ecoul lor nu întîrzie să ajungă și la Rușii de Vede. Mai repede decît s-a îmbrăștiat revoluția după 9 și 11 iunie 1848, se răspîndește acum știrea că dreptatea a căzut. Cu toate acestea, zelul revoluționar al rușenilor nu se stinge nici după 13 septembrie.

La 18 septembrie, vineri seara, sosesc în oraș, de la „tabăra ghineralului Magheru“, rușenii Tache Stamatescu și Tache Mihăescu, veniți cu știri și desigur și cu dispoziții. A doua zi, sîmbătă, alături de alții, aceștia, „ridică din nou steagul revoluției în piața orașului“²⁴.

În raportul nr. 2806 din 19 septembrie, subocîrmuitorul scrie, referitor la eveniment ; „am găsit o turburare prea înfocată“, adăugînd ; „această aprindere nu este urmată de negustorii fruntași, sau de cei de mijloc, ori boieri, ci de acești invitați“, adică „sfinția sa părintele protopop Hristea Iconomul, Tache Mihăescu, fiul său, Tache Stamatescu și Vasile Urzescu“. Alți turburători de liniște erau : „Gheorghe Brînză, Răducanu Boiangiu, Anitea Băcanul, Petre Cirjan, Nicolae și Sandu Ceauș Andrei, Anghel Ilie Gît, Ioan Dascălul, Radu Cojocarul și Marin Zidarul, care... deși dăduseră steagul jos, acum l-au ridicat iarăși, și prin ale lor invitații aprinzînd și pe mai mulți din birnicii români“, și strigau toți ; „Constituția ! constituția să trăiască sub ocrotirea domnului ghineral Magheru, iar Regulamentul să putrezească acolo unde s-a îngropat“. Voind să ridic pe unul dintr-înșii și anume pe Gheorghe Brînză... cu sabia încins ca să-l arestuesc, — precizează subocîrmuitorul — abia am scăpat dintr-înșii cu viață“. Raportul se încheie cu cuvintele ; „dacă nu se vor lua grabnic măsuri cu trimiterea domnului tist, însoțit de un număr însemnat de dorobanți spre potolire-le, veți cunoaște că se întîmplă rău în acest oraș“²⁵.

Reiese clar că „rușenii“ au mai făcut tulburări și după 13 septembrie 1848, ceea ce dovedește dîrzenie în convingerile revoluționare a populației sărace, mici comercianți, meșteșugari, după nume și țărani. Boierimea, numeroasă în oraș, și comercianții bogați, temîndu-se de consecințe, fac la 20 septembrie o petiție către administratorul județului, să-l încredințeze de „liniște și ascultarea poruncilor oblăduirii actuale“. Această petiție este semnată de 93 de persoane, ceea ce este destul de puțin pentru un oraș²⁶.

Ocîrmuirea de Teleorman și Departamentul Trebilor din Lăuntru, ar fi vrut să treacă cu vederea „rebelia nouă din septembrie de la Rușii de Vede“, dar

²³ *Ibidem*, vol. VI, p. 619—620.

²⁴ *Ibidem*, vol. IV, p. 451—452.

²⁵ *Ibidem* ; Vezi și Cornelia Bodea, *Figuri puțin cunoscute în revoluția de la 1848*, în „Studii“, nr. 2, 1960, p. 149—150.

²⁶ *Ibidem*, p. 480—481.

„comisarul împărătesc“ al armatei turcești, este de părere să-i sperie pe rușeni cu o „preumblare“ prin județ și oraș a unor trupe turcești, „nu de altceva, dar să le iasă din cap că n-ar fi îngăduită intrarea oștirilor otomane și rusești în principat și impunerea rînduielilor legitime“²⁷.

Administratorul județului Teleorman, Cocorăscu, raportează la București, Departamentului Trebilor din Lăuntru, despre evenimentele de la Rușii de Vede din 19—20 septembrie 1848, arătînd că: „la Alexandria și Turnu este liniște, iar răscurarea a fost făcută de cîți-va inși din tîrgul Rușii de Vede“. El încheie raportul menționînd că „n-a putut trimite Tistul cu dorobanți spre a-i astîmpăra, că nu are încredere în dorobanți“²⁸.

Generalul Lüders trimite la Rușii de Vede, pentru menținerea ordinii, polcul de mani de Buh comandat de polcovnicul Rennenkampf²⁹, iar în apropierea orașului fixează un regiment de pionieri³⁰.

Măsurile represive luate de căimăcămie și armata străină au dus la înăbușirea revoluției. Au fost operate numeroase arestări în rîndul revoluționarilor, împotriva cărora s-au revărsat măsurile represive ale comisiei județene extraordinare de cercetare a „turburătorilor ordinii publice“ înființată în septembrie 1848.

Numeroși revoluționari din Rușii de Vede au fost arestați și cercetați pentru activitatea revoluționară. Protopopul Hristea Iconomul (Mihăescu), a fost învinovățit „ca pricinuitor de căpetenie al tulburărilor din urmă... și ca un aplecat către oameni revoluționari“³¹. Tache Hristea Mihăescu, fiul protopopului a fost acuzat că „a luat cea mai mare parte în faptele tulburătoare din vremea trecutei revoluții..., precum și după restatornicirea legalii oblăduiri a fost invitător către locuitori a să ținea de constituție, ...a purtat cocardă și eșarf de la începutul revoluției pînă la sfîrșit și că a mers în tabăra de la cîmpul lui Traian“³². Alecu Petrescu a fost „găsit numitul complicat în faptele revoluționare, luînd asupra-și însărcinarea de comisar extraordinar al acelui guvern revoluționar pentru a face propagandă acei constituții impusă de acel guvern, și totodată a contribuit și la arderea Regulamentului din pomenitul oraș Turnu, iscăliind și ... acel protest al săvîrșitorilor aceștii arderi“³³. Cafegiul Gheorghe Brînză a fost acuzat ca „republican bîntuitor“³⁴ și „unul din revoluționarii cei mai de frunte“³⁵. Ion Scuticescu este acuzat ca „revoluționar“ și că „ar fi luat leafă în calitate de comisar al guvernului provizoriu“³⁶. Aceștia și mulți alții, cercetați de „Înalta curte criminalicească“, sînt condamnați să ispășească ani grei de temniță.

Deși înfrîntă, datorită împotrivirii forțelor reacțiunii interne și coalizării acestora cu reacțiunea externă, revoluția de la 1848, la care și-au adus contribuția și locuitorii din Rușii de Vede, a avut urmări adînci asupra evoluției ulterioare a istoriei poporului român, deschizînd totodată drumul larg spre libertate națională și progres social, spre România de azi, cînd aspirațiile luptătorilor pașoptiști au fost realizate pe plan superior.

²⁷ *Ibidem*, p. 512.

²⁸ *Ibidem*, vol. V, p. 470—471.

²⁹ *Ibidem*, p. 154.

³⁰ *Documente Hurmuzaki*, vol. XVIII, p. 212.

³¹ *Documente privind anul revoluționar 1848 în Țara Românească*, p. 34.

³² *Ibidem*, p. 207.

³³ *Ibidem*, p. 200.

³⁴ *Ibidem*, p. 509.

³⁵ *Anul 1848 în Principatele Române*, vol. V, p. 242.

³⁶ *Ibidem*, p. 201.